

SPECIAL SCHOOL & SPORT

Bewegingsonderwijs is een essentieel onderdeel van het curriculum. Op de basisschool kan de basis gelegd worden voor levenslang bewegen. Vooral in de middenbouw leren kinderen spelenderwijs vaardigheden die nodig zijn om later überhaupt te kunnen sporten. Inzet van een vakleerkracht heeft een positief effect waarvan zowel de kinderen als het team direct profiteren. In het voortgezet onderwijs maakt goed bewegingsonderwijs de school aantrekkelijker voor alle leerlingen en biedt het sommigen een beroepsperspectief. Samenwerking met buurtwerk en sportvereniging bewijst inmiddels haar meerwaarde in enkele pilots. Het resultaat is een beter en ruimer aanbod op school en in de sportclubs, meer continue gebruik van voorzieningen en op termijn een gezondere jeugd. School en sport: een winnend team.

SPECIAL

Inhoud

Vakleerkracht

Met ingang van 2005 mogen pabo-gediplomeerden alleen nog maar gymmen met de kleuters. De vraag naar vakleerkrachten zal daarom toenemen. Samenwerking met andere scholen kan nuttig zijn. Afstemming met verenigingen en buurtwerk levert meerwaarde op. Goede voorbeelden uit Arnhem, Hoorn en Amsterdam.

Pagina 5

Cricket op de havo

Sportlijn 6 is er in geslaagd veel leerlingen in Den Haag te laten sporten. Turkse meiden werden voetbalkampioen, Pakistani's haalden de cricket-top. Via school wisten velen vervolgens de weg naar sportclubs in de buurt te vinden. De school hield er leerlingen aan over die echt voor hùn Johan de Witt gaan. Sport verbindt.

Pagina 8

VMBO

In Almere blijkt een nieuwe opleiding sport, dienstverlening & veiligheid een schot in de roos. Leerlingen staan in de rij en doen hun best. Eindelijk zien ze kans van hun hobby hun beroep te maken, op hun niveau. Een gouden greep.

Pagina 11

Materialen

Nieuwe boeken en cd-roms om het beweegbeleid op school (steviger) neer te zetten. Tips om samenwerking met buitenschoolse partners tot een succes te maken. Het wiel is al eens uitgevonden, dat hoeft niet meer.

Pagina 14

Hoeveel jeugdsporters er precies in Nederland zijn, is onduidelijk. Volgens Maarten van Bottenburg van het Mulier Instituut is er een afname van het percentage jeugdleden op het totale ledenbestand van de sportbonden. Ook in absolute aantallen jeugdleden was er volgens hem sprake van een afname: van 1,64 miljoen tot 1,49 miljoen. Maar wanneer de ontgroening/vergroening van de samenleving wordt verdisconteerd, blijkt het percentage jongeren dat lid is van een sportvereniging juist licht gestegen. Waren er in 1980 van iedere 100 jongeren 37 lid van een sportvereniging, anno 2000 waren dat er 38.

Onderwijs

Bewegen is te belangrijk

Levenslang bewegen is essentieel voor geluk en gezondheid. Niet minder belangrijk dan lezen en schrijven kortom, zeggen deskundigen. Daarom is school de plek bij uitstek waar kinderen leren bewegen. Maar buurtwerk en sportvereniging staan klaar om te ondersteunen. En er komt geld beschikbaar. School & Sport, een winnend team.

door Monique Marreveld

Bewegingsonderwijs is verplicht, in het basisonderwijs gewoonlijk twee maal driekwartier per week, in het voortgezet onderwijs een minimaal aantal uren per jaar. Het is geen snoepje dat naar believen kan worden uitgedeeld. Toch kan het vak beter gepositioneerd worden. Vanwege zijn intrinsieke waarde, maar ook omdat het bijvoorbeeld cognitief zwakke leerlingen een kans biedt ook eens ergens goed in te zijn. Een slechte rekenaar kan een goede voetballer zijn. Of omdat het emanciperend werkt. Marokkaanse meisjes ontdekken via de sport bijvoorbeeld vaardigheden bij zichzelf, waar ze soms thuis totaal niet op aangesproken worden. En ontwikkelen door die ontdekking het bijbehorende zelfvertrouwen (zie pagina 6). Sport is ook een goed vehikel voor de overdracht van normen en waarden: fair play, samenwerken, leren verliezen.

Flexibiliteit

De vakleerkrachten bewegingsonderwijs zijn de afgelopen jaren in het basisonderwijs op veel plaatsen wegbezuinigd. De overheid probeert die trend nu te keren. Vanaf 2005 zijn groepsleerkrachten die van de pabo komen alleen nog bevoegd om gym te geven aan groep 1 en 2. Om les te mogen geven aan hogere groepen moeten ze een post-hbocursus van 20 studiepunten gedaan hebben. De verwachting is dat de vraag naar vakleerkrachten als gevolg van deze maatregel de komende jaren zal toenemen. En dat daarmee de kwaliteit van het bewegingsonderwijs zal verbeteren.

Dat is nodig, zegt Gert van Driel, voorzitter van de KVLO, de beroepsvereniging van leraren lichamelijke oefening. 'Met name het bewegingsonderwijs in de middenbouw van de basisschool moet beter. Wil je kinderen optimale kansen bieden om later goed te kunnen bewegen - en daarmee allerlei gezondheidsrisico's te helpen vermijden - dan moet je daar beginnen. Kinderen van acht, negen jaar bevinden zich in een gevoelige leeftijd. Ze beschikken over een flexibiliteit die nooit meer terugkomt. Ze leren spelenderwijs allerlei vaardigheden, die ze later nodig hebben om veel diverse bewegingen te kunnen uitvoeren.'

moet voortouw nemen

om aan het toeval over te laten

Bewegen is zo belangrijk dat je het niet aan het toeval kunt overlaten, een sportieve ouder of opa, vindt Van Driel. 'Scholen vormen nu eenmaal de beste garantie voor een brede introductie van sport en bewegen bij de jeugd. En bewegen is een essentiële voorwaarde voor de totale ontwikkeling van een kind.' Hij kan het niet genoeg benadrukken. Het gaat hem niet om ziertjes winnen voor de voetbalclub of de tennisvereniging. Sporten kun je ook buiten georganiseerd verband. Maar bewegen moet. 'Het is zo baserend voor andere domeinen. Kinderen die bewegend niet mee kunnen komen, snappen bijvoorbeeld ook volgordes niet bij rekenen; ze kunnen niet goed schrijven, omdat de fijne motoriek nu eenmaal de grove motoriek volgt.'

In het voortgezet onderwijs is de rol van het bewegingsonderwijs een andere. De aanzet tot levenslang bewegen blijft belangrijk, maar hier vervult sport volgens Van Driel - zeker momenteel - een nuttige functie om minder gemotiveerde leerlingen aan school te binden: 'Het (voorlopig) resultaat op een aantal pilot-scholen lijkt minder uitval en minder vandalisme. Leerlingen hebben op een sportieve school meer het gevoel dat het hun school is.' Maar dan ben je er dus niet met die paar uurtjes verplichte lichamelijke opvoeding. Voor een sportieve school is meer nodig dan een en-

thousiaste vakleerkracht. Het gaat niet zonder steun van het team en de directie. Scholen die de totale ontwikkeling van hun leerlingen serieus nemen, moeten volgens Van Driel werk maken van een breed sportbeleid: onder andere aandacht voor binnen- en buitenschoolse leerlijnen, een leerlingvolgsysteem en sportieve remedial teaching.

School & Sport

Vanuit de sportbonden is er groeiende belangstelling voor het onderwijs en worden er steeds meer materialen ontwikkeld. De KNVB bijvoorbeeld heeft een handige cd-rom geproduceerd waarop trainingssituaties worden aangeboden die aansluiten op wat er in de voetbalverenigingen zoal gebruikelijk is. Ook de Nederlandse tafeltennisbond heeft een handige werkmap uitgegeven met leskaarten die in iedere gymzaal bruikbaar zijn.

Maar het kan structureler. Het meerjarig traject School & Sport (2001-2005) probeert samenwerking tussen allen die zich met sport bezig houden in de driehoek buurt, sportvereniging en school te bevorderen. Samenwerkende partners zijn NOC*NSF (koepel van alle sportbonden), Nederlands Instituut voor lokale sport en recreatie (LC), KVLO, Vereni- ➔

→ ging voor management in het voortgezet onderwijs en de Algemene vereniging voor schoolleiders in het primair onderwijs. Het Nederlands Instituut Sport en Bewegen ondersteunt en coördineert. Gemeenschappelijk doel: de jeugd moet meer bewegen. School & Sport is betrokken bij meer dan tien pilots in heel Nederland. Dit najaar gaat er een eigen website de lucht in (www.schoolensport.nl), waarop zij allemaal te vinden zijn.

Programmacoördinator van School & Sport Robert Zwart: 'In school, sportvereniging en buurt zijn allerlei initiatieven gaande die effectiever worden als deze partners samen plannen zouden vormgeven in plaats van zo nu en dan samen een project uit te voeren. Zij zouden zich onder de noemer van beweegmanagement moeten organiseren, een structureel netwerk rond sport en bewegen. Samen zouden zij kunnen beginnen met een analyse van het sportgedrag van jongeren en op basis daarvan gezamenlijk acties ondernemen. De vakleerkracht zou wat ons betreft de ideale spin in het web zijn: hij is hoog opgeleid, heeft een betaalde functie in tegenstelling tot de vrijwilligers binnen de sportclub. Bovendien heeft hij eenvoudiger toegang tot en meer kennis van de doelgroep.'

In de pilot-projecten van School& Sport staan zaken centraal

als personeelsbeleid (zie pag 5), de integratie-functie van sport (zie pag 6) en betere toeleiding naar sportclubs. Uitgangspunt is altijd het netwerk in de buurt van de school en de mogelijkheden die dat biedt. De projecten worden verschillend gefinancierd. Sommige scholen investeren zelf veel, andere krijgen subsidie via de gemeente of via de zogenaamde breedtesportimpuls, die fifty-fifty betaald wordt door gemeenten en het ministerie van VWS. Een ander potje is het onderwijskansenbudget.

Beweegnorm

School & Sport biedt scholen en hun partners een aantal handvatten. Voorlopig op papier, maar binnenkort ook als software. Zo is er bijvoorbeeld een handleiding ontworpen, waarin verschillende taken zijn omschreven die samenwerking met andere organisaties en het maken van afspraken moet vergemakkelijken (brochure beweegmanagement). Ook is er een concept-beweegnorm ontwikkeld. Leerkrachten kunnen met deze checklist in de hand onderzoeken of hun leerlingen aan de norm voldoen en vervolgens hun acties bijstellen in samenwerking met buitenschoolse partners. Maatgevend is het streven dat alle kinderen en jongeren dagelijks een uur matig intensief en gevarieerd sporten en bewegen. Een ander belangrijk instrument is de sport- en beweegscan, waarmee de wensen van de leerlingen en de mogelijkheden om te bewegen in de buurt van de school in kaart kunnen worden gebracht.

Gulden regel volgens Zwart: 'Analyseer eerst op basis van de beweegnorm en de scan wat je wilt bereiken met z'n allen en ga dan gezamenlijk acties vaststellen. Begin niet met een kant en klaar sportstimuleringsproject, maar kijk eerst eens of het bijvoorbeeld noodzakelijk is om de gymlokalen na schooltijd af te sluiten. Is het handig om de buurtwerker en de sportclub in te schakelen bij het opknappen van het schoolplein? Ligt er altijd hondenpoep in het trapveldje en kunnen we daar wat aan doen? Zo kun je aansluiten bij mogelijkheden of beperkingen die rond de school worden ervaren. Een sportstimuleringspakket speelt daar vaak niet op in. Ik geloof dat de ramen van de school steeds meer opengaan. Wie naar buiten kijkt, zal nieuwe kansen zien.'

Zwart verwacht daarbij ook een trekkersrol van de directeuren die zich via hun organisaties aan School & Sport hebben gecommitteerd. 'Ik was laatst op een school waar de directeur voor het eerst in jaren weer eens de gymzaal betrad. In groep 3 werd daar apekooi gegeven door een groepsleerkracht. Dat is een verboden spel; ongelukken worden niet gedekt door de verzekering. Zoiets kan dus niet.' Wil sport gaan leven op een school, dan zal de directie moeten mééleven. Vakleerkracht en schoolmanagement moeten het samen willen, dan kan er heel veel. Zwart: 'En dan kan het wat opleveren. Je ziet dat een school er baat bij kan hebben, zoals het Johan de Witt College in Den Haag (zie ook pag. 11). Daar is mede dankzij de sport een gevoel van verbondenheid ontstaan, het is meer een school van de leerlingen geworden. Dat scheelt uitval, vandalisme en het heeft een aanzuijgende werking op nieuwe leerlingen.' ●

HEINS FOTOGRAFIE

Europa

Het jaar 2004 is door het Europese Parlement en de raad van de Europese Unie uitgeroepen tot het Jaar van de opvoeding door sport. De Commissie is van mening dat in het onderwijs een duidelijk verband kan worden gelegd tussen sportactiviteiten en de doelstellingen van de Europese gemeenschap met betrekking tot onderwijs. Daarom probeert de Commissie de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en sportorganisaties aan te moedigen. Projecten op nationaal niveau kunnen in aanmerking komen voor maximaal vijftig procent financiering door de Europese Commissie.

Meer informatie op

http://europa.eu.int/comm/sport/gen_info/whatsnew_en.html

De terugkeer van de vakleerkracht

Anticiperen op nieuwe regelgeving in 2005

In het basisonderwijs wordt gezocht naar mogelijkheden om de vakleerkracht te herintroduceren. In middelgrote gemeenten kan een poule soelaas bieden. Door samen te werken met buurtwerk en sportverenigingen kan bovendien een meerwaarde ontstaan waar alle scholen beter van worden.

door Monique Marreveld

De vakleerkracht komt weer terug in het primair onderwijs, de vakleerkracht nieuwe stijl. In Hoorn spraken de besturen voor basisonderwijs in 2000 af dat alle vakonderwijs bewegingsonderwijs wordt: iedere vakleerkracht (muziek, creatief) die er verdwijnt wordt door een vakleerkracht lo vervangen. De oogst bedraagt nu negen mensen.

Maar de ambities reiken verder. Als alles goed gaat, komen in 2004 alle vakleerkrachten in Hoorn in dienst van het bestuur openbaar onderwijs, om vervolgens ingezet te worden op alle scholen in de West-Friese gemeente, openbaar en bijzonder. Tevens moeten deze specialisten bereid zijn ingezet te worden in het buurt- en verenigingswerk. Ze hebben dan in feite één werkgever met drie financiers: de gemeente Hoorn, het openbaar en het bijzonder onderwijs. Het is een bijzondere constructie die juridisch gevoelig ligt. Want wie draait bijvoorbeeld op voor het wachtgeld als een school moet sluiten? De KVLO (vakvereniging leerkrachten lichamelijke opvoeding) adviseert nog over de rechtspositionele voetangels en klemmen.

De vakleerkracht nieuwe stijl in Hoorn gaat niet alleen de groepen 3 tot en met 8 lesgeven, maar hij zal ook de leerkrachten van de kleutergroepen coachen, buitenschoolse sportactiviteiten organiseren en coördineren en eigenlijk zich bemoeien met alles wat met school en sport te maken heeft. De niet direct lesgebonden taken beslaan veertig procent van zijn aanstelling. Hij wordt ook fysiek enigszins losgekoppeld van de scholen. Zijn uitvalsbasis vormt de sporthal in de wijk. Dat is in Hoorn geen bijzonderheid, want er is slechts één school in de stad met een eigen gymlokaal. Al-

leen de kleuters 'spelen' op school zelf, de rest van de groepen moest altijd al aan de wandel voor een gymles.

Bewegingsarmoede

Dirk Fris, bewegingsconsulent van de gemeente Hoorn: 'Vanuit de brugklassen kregen we steeds meer signalen dat de kinderen die instroomden niet voldeden aan de leerdoelen bewegingsonderwijs. Daar proberen we nu iets aan te doen. Door de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verbeteren en sportstimuleringstrajecten op te zetten.' De gemeente gaf al veel geld uit aan sport en beweging per inwoner – gemiddeld 45 euro (het landelijk gemiddelde is 47 euro). Het extra geld dat vanaf 2004 nodig is voor de stimuleringsstaken in het kader van de pilot School & Sport is gevonden door de natte gym af te schaffen, het vierwekelijkse

zwemuurtje voor groep 5 tot en met 8.

Rien Stout, oud-directeur van de Jules Verneschool en voorzitter van het Centraal Overleg Sport van de gemeente Hoorn, stond aan de wieg van deze afspraken. 'Het voordeel is vooral dat het bijzonder onderwijs straks versneld de beschikking krijgt over vakleer-

Vakdocent krijgt straks uren voor club- en buurtwerk

krachten. Dat zal zeker het niveau van het bewegingsonderwijs verbeteren. Ook gaat de vakleerkracht straks de materialen in de sporthal beheren. Nu zitten de spullen van elke school in een afzonderlijke kast. Straks heb je de materialen van drie scholen tot je beschikking, dat zal op den duur meer divers materiaal opleveren. Verder krijgt een school recht op een uur per week motorische remedial teaching.' Maar het belangrijkste vindt Stout dat de vakleerkracht structureel uren krijgt voor buitenschoolse activiteiten. 'Het wordt steeds moeilijker om mensen zover te krijgen aan toernooien mee te doen, buiten schooltijden dingen te organiseren. Het is goed om dat op deze manier te structureren.'

Fris beaamt dat: 'Scholen hebben steeds minder tijd. Een directeur zegt al gauw: Mijn team heeft het al zwaar, ik ga ze niet in de vakantie naar een sporttoernooi sturen. Vroeger deden scholen aan alles mee, nu worden ze selectiever. Maar als zo'n directeur kan delegeren, ligt het anders. En als het dan ook nog betaald wordt!' Fris heeft hooggespannen ver- ➔

→ wachtigen. 'Er wordt nog steeds veel gebouwd in Hoorn. We verwachten dat de vakleerkrachten straks de verenigingen in zo'n nieuwe wijk kunnen ondersteunen en sturen. Zij zitten dicht op de doelgroep, dus ze kunnen wensen inventariseren en bij de clubs neerleggen. Dat zal het aanbod - en het gebruik dat er van gemaakt wordt - ten goede komen.'

Ibn-i-Sina

In Arnhem fungeert al decennia een poule van elf vakleerkrachten lo. Sinds kort zijn zij ook in de wijken werkzaam bij verenigingsondersteuning. Scholen dragen vrijwillig formatie af aan het bestuur openbaar onderwijs, dat roostert en plant. Ze kunnen alleen aan de poule deelnemen als ze minimaal een dagdeel beschikbaar stellen. De poule weigert als 'uitzendburo' te fungeren, omdat bijvoorbeeld de leerkracht van groep 7 dit jaar geen zin heeft in de gymles. Binnen één

project kunnen ook verenigingen of buurten via de poule ondersteuning 'inkopen'.

In de achterstandswijk Klarendal zet de gemeente extra gelden in met het pilotproject Sportieve Scholen. Eerste van drie deelnemers was de islamitische basisschool Ibn-i-Sina, die zo recht kreeg op ondersteuning door een orthopeed, een fysiotherapeut en extra uren voor de vakleerkracht lo. Directeur Wim Mast: 'Het geeft extra werk, maar het is ook een kwestie van schoenmaker, blijf bij je leest. De school en de leerkracht krijgen meer tijd voor het primaire proces, lesgeven. Steeds meer disciplines melden zich in een cirkel daaromheen en dat is welkom. De vraag is: hoe blijft het beheersbaar? Als directeur zeg ik: je moet het uitbesteden aan een adjunct of een teamlid. Je krijgt op den duur een splitsing in typisch schoolse en niet-schoolse zaken en bijbehorende verantwoordelijkheden. En dan zijn er natuurlijk altijd samenwerkingsmomenten. We hebben gastlessen basketbal-

Wielrennen in schooltijd

Een aantal jongens waagt een ritje in de gymzaal van de Oranje Nassauschool op een rijwiel van Ulysses, anderen bewonderen de shirtjes van basketballvereniging DWV. De meest gestelde vraag aan de kaderleden achter de tafeltjes is: 'Wat kost een lidmaatschap?' De sport-informatiemarkt is onderdeel van een beweegweek, vol sport voor de kinderen en informatie voor hun ouders. Vakleerkracht en 'beweegmanager' Onno van Zijtveld tekende voor de organisatie: zijn extra uren werden betaald door het project JUMP-in, een initiatief van GG&GD, Sportbuurtwerk Noord en de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam. Zij vestigen hun hoop op Van Zijtveld cum suis om meer kinderen uit achterstandsgezinnen te laten bewegen. Behalve de Oranje Nassauschool doen er nog zes pilot-scholen mee aan het project.

De Amsterdamse jeugd beweegt te weinig en is te dik, zo blijkt uit onderzoek. Stimuleringsprojecten krijgen met name op Turkse en Marokkaanse meisjes en kinderen uit sociaal zwakke gezinnen (zoals in deze buurt in Amsterdam-Noord) geen vat. Zij blijken zelden lid van een sportvereniging, kijken veel televisie en zitten te vaak achter de computer. Ze vinden sporten niet leuk en te duur, denken dat ze het niet kunnen en worden thuis niet gestimuleerd.

Van Zijtveld en zijn collega's moeten nu de trend keren. De belangrijkste instrumenten die hen ter hand staan, zijn ontleend aan het School & Sport traject (zie pag 2). Zij worden gestimuleerd en gefaciliteerd om samenwerkingspartners te zoeken binnen de sportclubs, het buurtwerk en de gemeente. De teams waarvan zij deel uitmaken, krijgen een cursus 'De klas beweegt!'. Dit zijn oefeningen voor in het lokaal om leerlingen bewuster te maken van lijf en leden. Ten slotte zijn de ouders expliciet doelgroep. Zij worden geïnformeerd over het belang van sporten en bewegen, de rol van ouders daarin, en zij kunnen zich aanmelden voor oudersportcursussen op school.

Directeur Hans Notmeijer is ondubbelzinnig enthousiast over

JUMP-in. 'Het hoort bij mijn taakinfilling dat de kinderen voldoende leren bewegen en de breedtesport leren kennen. We willen meer met de school dan alleen die koppies vullen, we willen dat hele lijf ontwikkelen. Een slechte rekenaar kan een goede voetballer zijn. Zodra een kind dat ontdekt, zie je het opbloeien. Wordt het eindelijk niet alleen aangesproken op de tafel van 8, maar op iets wat het echt goed kan. Er wordt over dit soort dingen nog veel te weinig nagedacht. In ieder schoolplan staat de hele toetsbatterij, maar de overige vaardigheden worden niet getoetst, dat hele terrein ligt nog braak.'

De Oranje Nassauschool verkeert zeker niet in ideale omstandigheden voor bewegingsonderwijs. Het gymlokaal is zo klein dat er maar halve groepen in passen. Juist in zo'n situatie biedt samenwerking met clubs in de buurt goede mogelijkheden. DWV gaf eerst clinics tijdens de gymles en nodigde leerlingen daarna uit in sporthal De Weeren, de wielvereniging ontving leerlingen op de eigen baan. De school kon zo kwalitatief goede lessen aanbieden, de clubs maakten impliciet promotie. Leerlingen konden gratis intekenen voor een cursus basketballen of wielrennen buiten schooltijd. Wie een lidmaatschap niet kon betalen, werd doorverwezen naar de Stichting Jeugdsportfonds. Dat subsidieert individuele sporters tot een maximum van 225 euro per jaar. De stichting, een initiatief van Bureau Jeugdzorg Amsterdam, gaat mogelijk komend jaar landelijk subsidies verstrekken.

JUMP-in heeft een looptijd van drie jaar. Een eerste evaluatie van het project is positief. Judith de Meij, projectcoördinator GG&GD: 'Het slaat goed aan, de kinderen willen wel. We gaan nu vakdocenten stimuleren meer op het algemeen belang te letten, niet alleen op de besten. Ze moeten ervoor zorgen dat elk kind een goed gevoel krijgt, daar gaat het ons om. En heel belangrijk is dat we meer gaan inzetten op sociale competenties. We zijn toch een beetje geschrokken van de problemen die ontstonden tijdens een scholencompetitie. Leren verliezen, dat soort dingen moeten deze kinderen nog leren.' /MM

len gehad van iemand die niet met kinderen kon omgaan. Dan gaat er dus een leerkracht van ons bijzitten. Het zijn onze kinderen, dus het is onze verantwoordelijkheid.'

Juist voor een school als de zijne is het belangrijk om mee te doen, vindt Mast. 'In de islam wordt meer gehecht aan cognitieve prestaties. Niet iedereen vindt bewegen even belangrijk, met name niet voor meisjes. Zeker als ze eenmaal naar het voort-

gezet onderwijs gaan, komen ze het huis bijna niet meer uit. Wij zoeken nu een setting waarin we de belemmeringen accepteren die thuis aan hen oplegt. We laten ouders zien dat we begrip hebben voor hun behoefte aan traditie en regelgeving, maar we proberen leerlingen toch de mogelijkheid te bieden aan sport te doen. Zodat ze uit kunnen vinden wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. We denken bovendien dat sport goede kansen biedt om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving.'

Voor buitenschoolse sportactiviteiten biedt de school de

meisjes trainingspakken aan, van pols tot enkel, en ruime petten in plaats van de hoofddoek. De formatie voor een vakleerkracht is gesplitst zodat er een man en een vrouw konden worden aangenomen. Deze verzorgen de (gescheiden) gymlessen en coachen groepsleerkrachten die daar

behoefte aan hebben. Tevens gaan zij buitenschoolse activiteiten ontwikkelen. De wensen van de meisjes op school bleken wat dat be-

treft nog ongearticuleerd, zegt Ruud van Dijk, bewegingsconsulent van de gemeente Arnhem. 'Bewegen op muziek, zoiets, maar eigenlijk weten ze niet wat ze willen. We bieden de vakleerkrachten voor dit jaar daarom extra faciliteiten om dat te gaan ontdekken. Klimmen, schermen, ze hebben vrijwel carte blanche.' In de buurt maakt de school gebruik van de voetbalvelden van Arnhemse Boys. Met de sport- en spelmedewerker (buurtsportwerker) is overleg gaande wat de vakleerkracht nog meer kan doen. De riante gymzaal van de school staat de buurt tot haar beschikking. ●

Sport biedt goede kansen op integratie

Havist in beweging met

Nieuwe impuls vanuit sportclubs

De Black Street Girls voetbalden zichzelf naar de top. Zij ontdekten hun talent op het Haagse Johan de Witt College. Met Sportlijn 6 werkt deze school nog dagelijks aan de sportieve capaciteiten van haar leerlingen. Sportverenigingen en buurtwerk zorgen voor ondersteuning en krijgen er leden voor terug.

door Paul van der Bijl

Zie waren de trots van het Johan de Witt College in Den Haag, de Black Street Girls. Nee, het gaat hier niet om het zoveelste meidenpopgroepje. De Black Street Girls voetballen. En met succes. Het geheel uit Turkse meisjes bestaande team werd enkele jaren geleden tot twee keer toe vijfde op de wereldkampioenschappen streetsoccer.

Ruud van de Graaf, docent Engels aan de Haagse school voor voortgezet onderwijs en coördinator van het project Sportlijn 6, somt nog een paar succesvolle ploegen op. 'Zo hadden we een cricketteam met Pakistani's dat kampioen geworden is. En we hebben een heel goed basketbalteam met minderjarige Angolese asielzoekers.' Het zijn voorbeelden van scholieren die dankzij sportcursussen bij het Johan de Witt College successen boeken. Dat is mooi, maar kampioenschappen zijn niet het doel van Sportlijn 6. 'Ons doel is om zo veel mogelijk jongeren in beweging te krijgen', zegt Van de Graaf. 'Sport is een speerpunt bij ons op school.'

Sportlijn 6 is de verzamelnaam voor een hele serie sportactiviteiten op het Johan de Witt College, dat 2300 leerlingen uit meer dan honderd verschillende landen telt, verdeeld over zes vestigingen. De basis van het project wordt gevormd door cursussen, in totaal een stuk of vijftien. De korte duren tien weken, de lange het hele jaar. De leerlingen betalen vijftien euro om mee te kunnen doen aan onder meer zwemmen, voetbal, tennis, basketbal en volleybal. Ook zijn er sportscholen, waar talentvolle en gemotiveerde leerlingen een paar keer per week begeleiding krijgen van deskundige trainers. Het Johan de Witt werkt bij die activiteiten veel samen met sportverenigingen, zoals tennisvereniging Breekpunt en voetbalvereniging Celeritas.

De leerlingen doen mee op vrijwillige basis, behalve de bui-

tenlandse leerlingen van de schakelklassen. Voor hen komen de cursussen in de plaats van het vak lichamelijke opvoeding, waardoor de sportactiviteiten een verplicht onderdeel vormen. In totaal doet pakweg een derde van de 2300 leerlingen mee aan een van de onderdelen van Sportlijn 6.

Eigenlijk is Sportlijn 6 de uit de hand gelopen hobby van een enthousiaste docent, zegt Ruud van de Graaf. Jaren geleden was hij betrokken bij de organisatie van allerlei sporttoernooitjes op school, en bovendien vroegen ze bij zijn voetbalclub Celeritas of hij niet wat scholieren kon overhalen om bij de vereniging te komen voetballen. 'Op een gegeven moment hebben we besloten om het wat structureler aan te pakken. We hebben een enquête gehouden onder de leerlingen.'

'Docent doet nieuwe ideeën op, club groeit'

Belangrijke uitkomst: veel leerlingen hadden wel belangstelling voor sport, maar zelf regelmatig sporten deden ze nauwelijks. 'Van de twaalfhonderd meisjes op school zaten er geloof ik zeven op een vereniging', ver-

zucht Van de Graaf. 'En dat waren volgens mij vooral autochtone meisjes die op paardrijden zaten.'

Drempel

De cursussen die de school sinds enkele jaren geeft, hebben ervoor gezorgd dat tegenwoordig aanmerkelijk meer leerlingen van het Johan de Witt College zich bij een vereniging melden. Met name allochtone leerlingen, en dan in het bijzonder meisjes, vinden dankzij de cursussen makkelijker de weg naar de georganiseerde sport, zegt Van de Graaf. 'Vooral kinderen uit de schakelklassen hebben geen netwerk waardoor ze bij een club terecht komen. Bij voetballen is de drempel misschien niet zo hoog, maar dat ligt bijvoorbeeld anders bij tennissen. Als Afrikaan stap je niet zo snel naar bijvoorbeeld Breekpunt. En je merkt dat als leerlingen door een cursus met een vereniging in aanraking komen, ze daar makkelijker lid van worden.'

Ook is er onder allochtone ouders nog wel eens weerstand tegen sportcursussen voor meisjes. 'We proberen dat te ondervangen door aparte cursussen voor meisjes te geven en vaders uit te nodigen eens te komen kijken. Vaak helpt dat', aldus Van de Graaf.

Ondanks het enthousiasme van veel docenten en leerlingen, loopt het project zeker niet van een leien dakje. Zo is het ge-

tennis en voetbal

brek aan sportaccommodaties in de Haagse binnenstad een groot probleem. En het blijkt moeilijk om leerlingen van het vmbo in beweging te krijgen. 'Voetbal gaat nog wel, maar voor andere sporten lopen ze niet warm', zegt Van de Graaf, die zelf ook tennisles geeft.

Inmiddels probeert hij ook andere scholen zo ver te krijgen dat ze meer sportactiviteiten gaan ontplooiën. Eén dag in de week is hij in dienst van de gemeente Den Haag om contacten te leggen en projecten en toernooien van de grond te krijgen. 'In Den Haag werd altijd wel vrij veel gedaan aan sport in het basisonderwijs, maar het voortgezet onderwijs is wat dat betreft echt een stiefkindje. Dat kwam ook omdat in het verleden sporttoernooien wel eens uit de hand liepen. We proberen het nu weer nieuw leven in te blazen.'

Den Haag is niet de enige plaats waar de gemeente, scholen voor voortgezet onderwijs en sportverenigingen in eendrachtige samenwerking de jeugd in beweging proberen te krijgen. Behalve het Johan de Witt College zijn er nog diver-

se andere scholen in het land die meedoen aan het landelijke project School & Sport (zie pag. 2). Dat beoogt om door middel van samenwerking tussen die verschillende instanties de jeugd aan het sporten te krijgen. 'Op dat vlak hebben we nog een flinke slag te slaan', zegt Desiree Simons, bestuurslid van de KVLO en één van de stuwende krachten achter School & Sport. De rapporten van de afgelopen jaren zijn weinig hoopgevend: de Nederlandse jeugd wordt steeds dikker en ongezonder door verkeerde eetgewoonten en een gebrek aan beweging. Om het tij te keren is samenwerking geboden, zegt Simons. Scholen kunnen gebruik maken van de faciliteiten van sportclubs, de verenigingen krijgen nieuwe aanwas door de contacten met scholen. En door onderlinge samenwerking kunnen scholen meer voor elkaar krijgen, bijvoorbeeld in de organisatie van sportevenementen. Waarbij welzijnsorganisaties ook hun steentje kunnen bijdragen. Bewegingmanagement wordt dat genoemd.

'Probleem is dat het onderwijs heel erg naar binnen gericht →

Extra gym als keuzevak

Kort voor de zomer was het een waar circus op de vestiging Carolus Clusius van het Agnieten College in Zwolle. Leerlingen uit de bovenbouw van havo en vwo voerden spectaculaire acts op voor een dankbaar publiek van zo'n honderd basisschoolleerlingen. 'Een groot festijn', zo blikt docente bewegingsonderwijs Gerie ten Brinke tevreden terug. 'En spannend, want het is natuurlijk de vraag of het aanslaat.'

Circus Pompidoë bestond uit leerlingen die op de Zwolse scholengemeenschap lo-2 volgen, het keuzevak lichamelijke opvoeding dat scholen sinds de invoering van de tweede fase kunnen aanbieden. Carolus Clusius, dat ongeveer 1300 leerlingen telt, was bij de start van de tweede fase één van de vijf scholen waar jongeren het keuzevak bij wijze van experiment konden volgen. Dat had wel wat voeten in de aarde, zegt Ten Brinke. 'Er waren wel eindtermen, maar verder moesten we een heel programma ontwikkelen.'

Inmiddels mag het vak zich in een behoorlijke belangstelling verheugen. Jaarlijks melden zich zo'n 20 tot 25 havo-leerlingen aan. Op het vwo ligt dat aantal wat lager. 'Het zijn gemotiveerde kinderen', zegt Ten Brinke. 'De meeste kiezen het vak

gewoon omdat ze het leuk vinden. Slechts enkele leerlingen kiezen het omdat ze in die richting verder willen.' De vijf experimenteerscholen uit de beginperiode hebben aardig wat navolging gekregen. Inmiddels zijn er enkele tientallen instellingen voor voortgezet onderwijs die lo-2 aanbieden.

De leerlingen volgen naast de reguliere twee uur lichamelijke opvoeding in het kader van het keuzevak nog eens twee tot drie uur extra per week. Die extra uren worden beslist niet alleen gevuld met sport en spel, aldus Ten Brinke. Er is veel aandacht voor theoretische en praktische kanten van sport en bewegen: het organiseren van sportevenementen, het zelf les geven, gezondheid, ehbo en de rol van sport en bewegen in de samenleving.

Het circusproject werd dan ook volledig door de leerlingen georganiseerd in het kader van het keuzevak, tot en met de limonade voor het jeugdige publiek toe. 'Het was destijds bij de introductie van het vak nadrukkelijk onze bedoeling dat kinderen ook leerden om activiteiten voor andere groepen te organiseren', zegt Ten Brinke. 'Die circusvoorstelling is een mooi voorbeeld, en we denken erover om het uit te breiden. Bijvoorbeeld door leerlingen activiteiten in buurten te laten organiseren, of naschoolse sportevenementen.' / PvdB

→ is', zegt Simons, zelf oud-docente lichamelijke opvoeding. 'Docenten zijn keien op hun eigen vakgebied, maar ze zijn niet gewend met andere groepen samen te werken. Ze zeggen vaak dat sportverenigingen niet de kwaliteit kunnen leveren die zij nodig achten. Maar het is dan aan de docent om voor ondersteuning te zorgen. De docent is eindverantwoordelijk, maar dat betekent niet dat hij niet eens een les kan laten verzorgen door een trainer van een sportvereniging. Een groot deel van de docenten is tussen de veertig en zestig jaar oud, die kunnen ook niet alles meer. Sommigen geven al jaren dezelfde lessen. Dan is ondersteuning vanuit een sportvereniging een voordeel; docenten kunnen ideeën opdoen voor hun lessen, terwijl ze die trainers wat kunnen leren over didactiek.'

Voor de jongeren in het voortgezet onderwijs moeten weer in beweging komen, zegt Simons. 'Je ziet vaak een dip in het sporten bij jongeren die naar de brugklas gaan. Ze gaan naar een andere school, krijgen nieuwe vrienden, gaan andere dingen doen en het sporten schiet er dan vaak bij in. Terwijl sport heel belangrijk is, niet alleen voor de lichamelijke conditie van kinderen, maar bijvoorbeeld ook voor de ontwikkeling van hun sociale vaardigheden. Je kunt er problemen mee aanpakken, zoals pesten, faalangst, een gebrek aan sociale integratie.'

Ondanks dat er de nodige problemen overwonnen moeten

worden, zoals een tekort aan sportaccommodaties in de buurten, heeft Simons her en der in den lande al succesvolle pilotprojecten zien ontstaan in het kader van School & Sport. 'Je ziet dat gemeenten en scholen er allemaal op verschillen-

de manieren invulling aan geven, maar het werkt vaak wel.' Tot 2005 verstrekt het ministerie van VWS subsidies in het kader van het project, daarna is het de bedoeling dat

gemeenten zelf de financiering overnemen.

De projectgroep probeert met steun van de sportkoepel NOC*NSF om ook op Europees niveau aan de weg te timmeren. Zo is er het plan om de verkiezing van de sportiefste school, die sinds enkele jaren in Nederland wordt gehouden, een Europese tegenhanger te geven. 'Een manifestatie met een Olympisch karakter, in een stadion. Dat heeft natuurlijk veel uitstraling', zegt Simons.

Dat soort evenementen slaat inderdaad aan, zo weet Ruud van de Graaf. Het Johan de Witt College organiseert sinds een aantal jaren een Olympische dag, waar de laatste keer zo'n achthonderd leerlingen aan meededen. Tien leerlingen strijden voor de eer van de klas op diverse sportonderdelen, daarbij aangemoedigd door hun klasgenoten. De winnaars mogen zich een jaar lang de sportiefste klas noemen en ze worden getraakteerd op een dagje in het Haagse sportcomplex De Uithof. Van de Graaf: 'Die hebben de dag van hun leven.' ●

Samenwerken = winst

Vmbo trekt klanten met (top)sportklas

Veertien jaar, op het vmbo en gek van sport? Da's dan pech. Even tanden op elkaar en doorbijten tot je naar het roc of het cios kunt. Zo was het vroeger. Nu is er de vmbo-opleiding sport, dienstverlening & veiligheid. Scholengemeenschap Echnaton in Almere is een van de pioniers.

door Bea Ros

Tom Koekoek (14) voetbalt al jaren en is daarnaast een kei van een scheidsrechter. Hij kreeg zelfs dispensatie van de KNVB om als jonkie toch internationale wedstrijden te mogen fluiten. Jolanda Reijns (15) doet aan wedstrijdzwemmen en streetdance. Beiden kozen twee jaar geleden speciaal vanwege de sportklas voor Openbare Scholen-

gemeenschap Echnaton in Almere. Naast het normale programma van de basisvorming kregen ze extra veel sport - onder, maar ook na schooltijd - plus aandacht voor voeding, hygiëne en het geven van trainingen.

'Sport is ons leven', verklaart Tom. Hij is er zeker vijf dagen per week mee bezig en voor Jolanda geldt dat nauwelijks minder. Toppers zijn ze niet, maar wel helemaal gek van het vak. 'Veel van onze leerlingen willen van sport hun beroep maken', vertelt René Maertens, sportdocent en projectleider sport aan het Echnaton. Alleen kende het vmbo tot voor kort geen voorbereidende leerweg voor een sportief beroep. Met de opleiding sport, dienstverlening & veiligheid (sdv), die september 2002 van start ging, is zo'n leerroute er nu wel. Tom en Jolanda: 'Het gaat nu minder om zelf sporten en meer om les geven en organiseren'. Lachend: 'Topspporter zijn is bij sdv eerder een handicap dan een voordeel.' →

→ Het Echnaton mag met recht een sportieve school heten. Het is allemaal zes jaar geleden begonnen, toen René Maertens eens inventariseerde wie in zijn klas allemaal tv keek voor het eten. Iedereen, was de uitslag. Erger nog: terwijl Maertens bij eten aan het diner dacht, hadden de leerlingen het ontbijt in hun hoofd. Hij zet de feiten nog eens op een rijtje: jongeren kijken veertig uur per week tv, zijn weinig actief bij sportverenigingen en een op de zes basisschoolkinderen heeft te maken met overgewicht. 'Volgens de nieuwste landelijke cijfers is dat zelfs een op de vier', voegt hij eraan toe. 'En Flevoland is de dikste provincie van Nederland.'

Alle redenen om werk te maken van naschoolse sportactiviteiten, vond de gymsectie. Ze zorgde voor een dagelijks aanbod, met elke maand een ander programma. Want op boksen komen immers weer andere leerlingen af dan op volleybal. Ze ontdekte onvermoede talenten bij de leerlingen. En het bleek ook dat ze helemaal niet zo'n afschuw van bewegen hadden als vaak werd gedacht. Het was alleen zaak hun schaarse tijd zo efficiënt mogelijk te benutten. De school is dan een laagdrempelige locatie waar sport en vrienden eenvoudig gecombineerd kunnen worden.

Voor veel leerlingen was sport meer dan louter vrije tijdsbesteding. 'Als je, zoals onze school zegt, onderwijs wilt laten aansluiten bij de talenten en interesses van leerlingen, dan moet je daar ook daadwerkelijk wat mee doen', verklaart

Maertens. Voor toptalent kwam er daarom de topsportklas. Voor leerlingen die op een andere manier van sport hun beroep willen maken, is er nu de leerweg sport, dienstverlening & veiligheid.

Dienstverlening

Aanvankelijk dienden Maertens en zijn collega's een voorstel in bij het ministerie voor een leerweg sport & bewegen, maar dat vond OCenW een te smalle insteek. Daarom werd de opleiding verbreed met dienstverlening & veiligheid. Een te verdedigen combinatie, vindt Maertens. 'Sporters zijn

doorzetters, teamwerkers. Ze kunnen leiding geven, maar ook leiding volgen. Dat zijn allemaal vaardigheden die ook bij de brandweer, politie of beveiliging van belang zijn.' In september 2002 startte de richting sdv op drie plaatsen in Nederland. Behalve in Almere ook nog in Arnhem (Scholengroep Gelders Mozaïek) en Rotterdam (Thorbecke VO). Alledrie bieden ze een kaderberoepsgerichte leerweg (KBL) aan, Almere heeft als enige ook een basisberoepsgerichte leerweg (BBL). 'En eigenlijk wil ik nog een leerwerktraject, want voor sommigen is de theorie te zwaar.'

Tikkertje

Er was meteen veel belangstelling voor de nieuwe leerweg: Almere startte vorig jaar met acht klassen. Naast de reguliere

vakken als Nederlands en wiskunde krijgen leerlingen vijf uur per week sdv-lessen: twee uur zelf sporten, twee uur les & leiding geven (met veel aandacht voor veiligheid en wet- en regelgeving) en één uur sportoriëntatie. Ze krijgen diploma's die door de sportbonden erkend worden en eindigen op het niveau van stadswachter.

Waar mogelijk laat Maertens zijn leerlingen praktijkervaring opdoen. Zo hoorde hij op Omroep Flevoland een basisschooljuf zeggen dat ze geen sportdag kon organiseren, omdat haar school geen veld had. 'Ik heb haar

meteen gebeld en gezegd dat onze leerlingen een sportdag voor hen zouden organiseren, op onze velden.' En als hij hoort dat basisschoolkinderen in Almere niet kunnen sporten vanwege de lange wachtlijsten voor sportverenigingen, zorgt hij ervoor dat zijn leerlingen naschoolse sportactiviteiten organiseren. Zo snijdt het mes aan twee kanten: de kinderen kunnen sporten, zijn leerlingen kunnen oefenen in de praktijk. Dankzij subsidie van de gemeente en de provincie krijgen ze daarvoor ook nog eens uitbetaald.

De basisschoolleerkracht houdt de kinderen in de gaten, de leerlingen van Echnaton nemen de sport voor hun rekening. Trefbal, tikkertje, voetbal - lekker bewegen met de groep,

Vmbo'ers kunnen van sport beroep maken

HIENS FOTOGRAFIE

dat vinden kinderen fantastisch, weten Tom en Jolanda uit ervaring. Of ze het niet moeilijk vinden leerlingen die maar een paar jaar jonger zijn te begeleiden? Tom schudt zijn hoofd en zegt stellig: 'Mensen die klieren moet je aanpakken.' Jolanda vult aan: 'Ik waarschuw ze altijd. En als ze echt niet luisteren, zet ik ze even aan de kant.' Maertens lacht: 'Zou een docent van dertig of veertig niet precies hetzelfde zeggen?'

Maertens ziet de leerlingen vaak meer als collega's dan als leerlingen. 'Mensen zeiden van tevoren tegen me: je zult teleurgesteld worden, je hebt veel te hoge verwachtingen. Maar het omgekeerde is het geval. Jongeren kunnen veel meer dan we denken. Als je ze maar aanspreekt op hun talenten en interesses. Ik zie leerlingen groeien van verlegen naar heel zelfverzekerd. Ze durven optreden en ze kunnen luisteren.'

Het betekent wel dat zijn rol als docent is veranderd, waarschuwt Maertens. 'Je moet dingen los kunnen laten.' En dat zal dit studiejaar nog sterker worden, als de hele leerweg ingericht wordt als competentiegericht onderwijs: in plaats van lesstof op te delen in aparte vakjes, leren leerlingen tijdens (simulaties van) relevante beroepssituaties. 'Dan krijgen ze bijvoorbeeld de opdracht om een survivaltocht te regelen. Wat heb je allemaal nodig? Ehbo, je moet bedrijven aanschrijven voor sponsoring, en aangezien je in Engeland een cursus klimmen gaat doen, moet je een brief in het Engels kunnen schrijven. Nu nog vinden ze economie saai,

maar als ze straks de boekhouding voor zo'n survivaltocht rond moeten zien te krijgen, is dat een uitdaging."

Belangstelling

De eerste twee jaar van de nieuwe opleiding zijn nog experimenteel, maar OCenW heeft erkenning al toegezegd. De drie pioniers krijgen ondersteuning van het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum en Stichting Leerplanontwikkeling en ze werken samen met de Landmacht en de Ecabo (brancheorganisatie voor dienstverlening). De belangstelling bij andere scholen blijkt groot: al 35 scholen hebben zich aangemeld als gegadigde voor deze opleiding.

Tom en Jolanda willen in de toekomst door naar het CIOS (mbo sport en bewegen). Met hun vmbo-diploma sdv op zak hoeven ze geen toelatingsexamen te doen. 'En behalve een doorlopende leerweg verwacht ik dat ze een verkorte leertijd zullen hebben', zegt Maertens. 'Met name praktisch zijn ze heel goed.' Zowel Tom als Jolanda willen graag sportdocent worden. 'Ik ga er eigenlijk vanuit dat 't lukt', zegt Tom. Maertens straalt. En zegt dan met enige afgunst: 'Ik wilde dat ik deze opleiding had gehad. Ik heb nog het hele traject van mavo en havo gedaan. Pas op de Sportacademie kwam ik erachter dat ik geschikt was als sportdocent.' ●

Meer informatie is te vinden op www.vmbo-sdv.nl en op www.echnaton.nl (klikken op afdelingen).

Sportieve driehoek in Utrecht

Sport voor jongeren staat in de gemeente Utrecht hoog op de agenda. Gevleugelde kreet is 'de sportieve driehoek': school, sport (sportverenigingen, sportbuurtwerk en sportscholen) en buurt (welzijnsorganisaties) slaan de handen ineen om jongeren in de benen te krijgen. Dat leidde in 2000 al tot Sport Scoort!, een project voor kinderen van de basisschool. Begonnen in vier wijken is het project dit jaar uitgebreid naar alle tien wijken van Utrecht.

Vorig jaar is een soortgelijk project opgezet voor leerlingen van twaalf tot en met zeventien jaar: Enjoy Sports! In eerste instantie is dit gericht op vmbo-leerlingen. 'Omdat onder de vmbo-jongeren de sportuitval het grootst is', licht Davina de Vos, projectleider vanuit de gemeente toe. Bovendien kan het project zo aanhaken bij het Onderwijskansenbeleid.

Doel van Enjoy Sports! is een toename van het sport- en beweeggedrag van de Utrechtse vmbo-jeugd en wel met twintig procent in vier jaar tijd. Vier vmbo-scholen gaan structureel tijdens of vlak na schooltijd sportprogramma's aanbieden. Via de scholen hoopt de gemeente zoveel mogelijk jongeren te bereiken. 'De school is voor hen een bekende en vertrouwde omgeving', aldus De Vos, 'en daarmee wordt sport laagdrempelig.'

Bovendien hebben de jongeren zelf een flinke vinger in de pap bij het bepalen en organiseren van het aanbod. Heel belangrijk, benadrukt De Vos. 'Luister eerst naar de scholieren

zelf en kijk wat er vervolgens mogelijk is. Door aan te sluiten bij de wensen en interesses van de doelgroep is de helft al gewonnen.'

Kenmerkend voor deze leeftijdsgroep is het zappedrag. Het liefst proberen jongeren alle nieuwe sporten even uit om zo die ene sport te vinden die hen het meest aanspreekt. Hier bewijst zich het voordeel van de Utrechtse sportieve driehoek: in elke wijk heeft de gemeente zogenaamde sportteams neergezet die sportactiviteiten in de wijk ondersteunen en uitvoeren. Deze teams hebben goede contacten met sportaanbieders en kunnen de school dus helpen om het aanbod zo aantrekkelijk mogelijk te maken. De sport die jongeren in de wijk tegenkomen, kunnen ze op school aan den lijve onder vinden. Of omgekeerd natuurlijk.

Afgelopen studiejaar was Enjoy Sports! nog kleinschalig. Gezien de enthousiaste reacties van jongeren bieden vier scholen de sportactiviteiten komend schooljaar structureel aan. Enjoy Sports! maakt als pilotproject deel uit van het landelijke project School & Sport. Voor de periode 2002-2006 investeert de gemeente 211.000 euro en is er vanuit het ministerie van VWS een subsidie van 27.000 euro toegezegd. / BR

Meer informatie: Davina de Vos (Gemeente Utrecht, DMO/Afdeling Sport & Recreatie), tel. 030-286 28 73, e-mail d.de.vos5@utrecht.nl

SPECIAL

Formatie-inzet

In deze brochure wordt ingegaan op de meerwaarde van een vakleraar lichamelijke opvoeding, op randvoorwaarden, formatie-inzet, organisatorische- en rooster-technische zaken. Er worden diverse concrete modellen voor uitwerking gegeven. Ook worden oplossingen gegeven voor kleinere scholen die over minder formatie beschikken. Het gaat om een herziene uitgave van een brochure uit 1999.

Chris Mooij en Baukje Zandstra: De vakleraar lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs. Uitg. Procesmanagement Primair Onderwijs, Den Haag, 2003.

Gratis te downloaden via www.kvlo.nl. Op papier te bestellen bij KVLO, tel 030 – 6920847. Prijs € 4.50 (inclusief verzendkosten).

Sportdossier

Sportdossier bevat opdrachten voor leerlingen in de basisvorming die erop zijn gericht uiteindelijk een bewustere keuze te maken voor een bepaalde tak van sport of vorm van bewegen. Via diverse opdrachten kunnen ze ervaringen verzamelen onder andere over fair-play, terugkijken naar hun sportgedrag op de basisschool, hun verwachtingen over sport onderzoeken, welke sporten lijken leuk en hoeveel tijd besteden ze nu aan bewegen en sport?

Docenten lo en andere sportaanbieders krijgen op die manier zicht op de sportieve affiniteit van hun leerlingen. De school krijgt vanuit de resultaten van het Sportdossier ook zicht op de waardering van de lessen, het naschoolse sportprogramma en het sportaanbod in de omgeving.

Dic Houthoff, Ger van Mossel, Chris Mooij, Ralf Sliedrecht: Sportdossier Basisvorming. Uitg. SLO, Enschede, 2002. Prijs leerlingboekje € 5 (bestelnr. AN 7.054.8247), prijs docentenhandleiding € 6,20 (bestelnr. AN 7.054.8253).

Beweegmanagement

Brochure met daarin een beschrijving hoe bijvoorbeeld een vakleerkracht de rol van beweegmanager voor zijn of haar rekening kan nemen. *Beweegmanagement. Uitg. NISB, Arnhem, 2002. Prijs 5 euro.*

Zelf doen

Boek met voorbeelden van leerlingen die zich bemoeien met het sporten op school. *Dic Houthoff, Chris Mooij, Ger van Mossel: Sport en bewegen op school: leerlingen regelen het zelf. Uitg. NISB, Arnhem, 2002. Prijs 6 euro.*

Sportkeuze

In dit boek worden vier scholen beschreven die ieder op een eigen manier invulling geven aan het thema sportoriëntatie en -keuze. Iedere school wil een gedegen bijdrage leveren aan de introductie van de leerlingen in de wereld van sport en bewegen en het daarop aansluitende keuzeproces. Dit gebeurt via een sportoriëntatie- en keuzeprogramma, afgekort een SOK-programma.

Chris Mooij: Sportoriëntatie en -keuze in de praktijk: vier voorbeelden uit het voortgezet onderwijs. Uitg. SLO, Enschede, 2000. Prijs 7,26 euro.

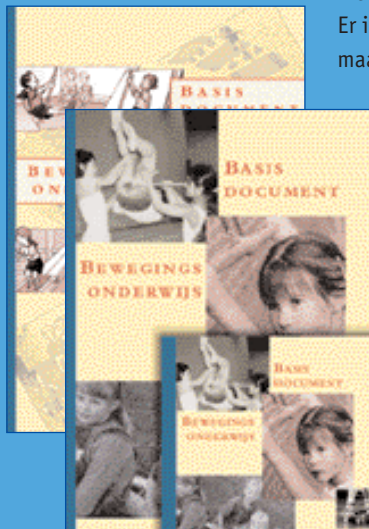
Basisdocument bewegingsonderwijs

In het eerste deel worden twaalf leerlijnen uitgewerkt, waarin wordt aangegeven welke bewegingsthema's aan de orde kunnen komen. De leerlijnen en thema's zijn geordend rond overeenkomstige bewegingsproblemen. Binnen een aantal kernactiviteiten worden voor vier leeftijdsgroepen tussendoelen onderscheiden, die op vier niveaus zijn uitgewerkt. Het tweede deel bevat een

methodisch/didactisch vervolg. Er is aandacht voor leerhulp op maat en reguleringsdoelen bij

verschillende leeftijdsgroepen. Daarnaast komen organisatorische aspecten aan bod, maar ook hoe activiteiten bij kinderen kunnen worden geïntroduceerd.

Basisdocument bewegingsonderwijs, cd-rom en boek. Uitg. Jan Luiting Fonds, Zeist, 2002. Prijs deel 1 en 2 samen voor 50 euro. Verkrijgbaar via de KVLO, tel 030-6920847.

Beweegnorm

Hoeveel beweging hebben kinderen nodig? In Nederland geldt dagelijks een uur gematigd intensief bewegen, waarvan minimaal twee maal per week gericht op verbetering van de conditie, als voldoende. De *Beweegnorm* biedt een handvat om op simpele wijze te controleren of kinderen tussen de vier en

achtien jaar voldoen aan deze eisen. Niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief. Definitie, omschrijving en quickscanformulieren om gegevens te verzamelen staan handig bij elkaar in deze kleine brochure. Kerndoelen en eindtermen in de bijlage.

Harry Stegeman: Beweegnorm. Uitg. NISB, Arnhem, 2002.

Prijs 5 euro.

Handboek

Er gebeurt veel op het gebied van sport en bewegen in Nederland. Het *Handboek Jeugd – Gezond in beweging* biedt informatie

over verschillende organisaties die potentieel interessant zijn om met het onderwijs samen te werken. Het boek bevat tevens tips om kinderen en jongeren zelf actief te betrekken bij sport- en bewegingsstimulering. Handig op directieniveau zijn de pagina's over fondsenwerving, sponsoring en subsidiemogelijkheden.

Simone Bleda (eindred.):

*Handboek Jeugd – Gezond in beweging. Uitg. NOC*NSF, 2002, Arnhem. Prijs 20 euro.*

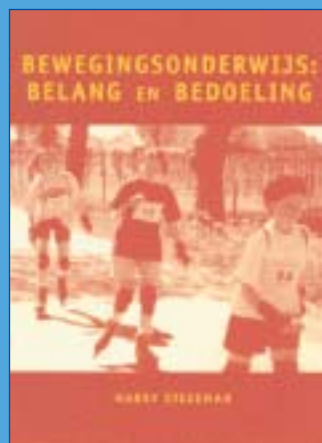
Perspectief

Harry Stegeman zet in *Bewegingsonderwijs: belang en bedoeling* het vak in perspectief. Hoe werd er vroeger tegen aan gekeken en wat is er veranderd in de loop der jaren in die perceptie? Dat de jeugd het leuk vindt, bleek namelijk niet altijd voldoende reden voor een goed imago of een voldoende legitimatie voor bewegingsonderwijs temidden van de andere vakken op school. Vlot geschreven.

Harry Stegeman: Bewegingsonderwijs: belang en bedoeling. Uitg.

Jan Luiting Fonds, Zeist, 2001. Prijs 13,50 euro.

Verkrijgbaar via de KVLO, tel. 030 – 6920847.

School & Sport

Website met informatie over pilots School & Sport waarin de samenwerking tussen school, sport en buurt centraal staat. Uiterlijk 1 oktober operationeel.

www.schoolensport.nl

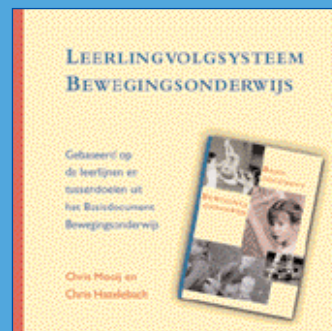
Leerlingvolgsysteem

Het Leerlingvolgsysteem bewegingsonderwijs is gebaseerd op de leerlijnen en tussendoelen uit het Basisdocument bewegingsonderwijs (zie productinformatie elders). De gebruiker kan met de tekst op de cd-rom zelf keuzes en aanpassingen maken voor de eigen schoolsituatie.

De SLO heeft dit product ontwikkeld in samenwerking met de KVLO.

C. Mooij, C. Hazelebach: Leerlingvolgsysteem bewegingsonderwijs. Uitg. Jan Luiting Fonds, Zeist, 2002.

Prijs 4,95 euro. Verkrijgbaar via de KVLO, tel. 030 – 6920847.

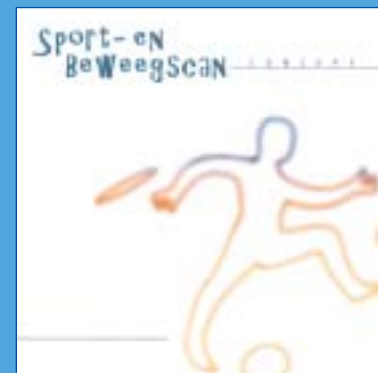

Omgevingsscan

Waar kunnen kinderen en jongeren terecht in de buurt als zij willen sporten en bewegen? Voldoen deze faciliteiten aan hun wensen en behoeften? Met de *Sport- en beweegscan* kan de omgeving systematisch onder de loep genomen worden. Knelpunten en kansen komen zo aan het licht en kunnen aanknopingspunten bieden om aan de slag te gaan. De scan bevat verschillende modules die ook los van elkaar te gebruiken zijn. Staat de openbare ruimte centraal of de sportaccommodaties? Hoe staat het met sport op school?

Aardige eye-opener met vragen als 'hebben de groepsleerkrachten die bewegingsonderwijs geven de laatste drie jaar na- of bijscholing op dit gebied gevolgd?' of 'worden leerlingen zelf ingezet bij het opzetten en uitvoeren van naschoolse sportactiviteiten?'

Gea Schaap: Sport- en beweegscan. Uitg. NISB, Arnhem, 2002. Prijs 5 euro.

Deze special over sport en bewegen is gemaakt door de redactie van Didaktief & School, in opdracht van het Expertisepunt School & Sport van NISB. Financiële en inhoudelijke bijdragen zijn geleverd door NOC*NSF, KVLO, LC en NISB. De redactie dankt wielervereniging ARC Ulysses voor het ter beschikking stellen van fotomateriaal.

Eindredactie en coördinatie: Monique Marreveld
 Adviezen: Robert Zwart (Expertisepunt School & Sport van NISB),
 Eric Luijpers (NOC*NSF), Harry Stegeman (KVLO)
 Vormgeving: Fizz New Media Solutions
 Foto's: Sabine Albers (omslagfoto), Heins Fotografie en Jan Wamelink

De special is verschenen in Didaktief & School, september 2003, en is niet los verkrijgbaar.

Voor meer informatie over specials kunt u zich wenden tot de redactie van Didaktief & School, Cornelis de Wittlaan 119, 2582 AG Den Haag, tel 070-4161310, fax 070-4161320, www.didaktief.nl.

De redactie dankt de volgende sponsors:

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen, Expertisepunt School & Sport, Papendallaan 50, postbus 32, 6800 AA Arnhem, tel 026 – 48 33 800, fax 026 – 48 33 890. Voor meer informatie: www.nisb.nl, www.schoolensport.nl (uiterlijk 1 oktober operationeel).

NOC*NSF, Papendallaan 60, postbus 302, 6800 AH Arnhem, tel 026 – 483 47 32, fax 026 – 483 47 32, www.noc-nsf.nl.

Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding, postbus 398, 3700 AJ Zeist, tel. 030 – 692 08 47, fax 030 – 691 28 10, www.kvlo.nl.

LC, Nederlands Instituut voor lokale sport en recreatie, postbus 1087, 6861 EG Oosterbeek, tel. 026 – 33 96 410, fax 026 – 33 96 412, www.lc.nl.

